

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne novice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Leto se bliža koncu!
Pošljite nemudoma zaostalo naročnino, ker moramo poravnati v tiskarni svoje račune! — Ali ste že listu pridobili novega naročnika? Ako še ne, storite to takoj, najpozneje pa z novim letom! Pomagajmo si sami, ker nam drugi nečejo!

Lex Kolisko-Axmann v popravljani izdaji — sankcioniran.

△ Znan je predlog deželnega poslanca dr. Koliska, ki ga je stavil v dež. zboru nižjeavstrijskem l. 1903. Popravil ga je nato poslanec Axmann ter ga predložil v letošnjem zasedanju deželnega zbora nižjeavstrijskega, misleč, da zadobi ta zakon najvišje potrjenje. Kratka vsebina tega predloga je, da mora biti učni jezik vseh ljudskih šol na Nižjem Avstrijskem edinole nemščina. Vlada se je izrekla takoj proti temu zakonu, češ, to nasprotuje temeljnemu zakonu, posebno členu 19., in da zaradi tega ne predloži zakona v najvišjo sankcijo. A kljub tej izjavi je dal dež. šol. svet zapreti češko šolo na Dunaju in ravnokar beremo po časopisih, da je odpovedano stanovanje dotični šoli — iz narodnega šovinizma.

Ker so izprevideli pravicoljubni krščanski socialisti — ta vzor stranka naših klerikalcev — da morajo nekaj storiti proti naraščajoči češki nevarnosti in da si ohranijo vsaj par let še svojo moč in popularnost — zakaj obče znano je, da pada vpliv te stranke rapidno in ne bo dolgo časa, ko pade tako

sijajna stranka v kup pepela, ko se bo reklo „je bilo“ — so stavili poslanci dr. Lueger, pl. Freudenthal, Hofbauer in drugovi dne 16. septembra t. l. v deželnem zboru nižjeavstrijskem sledeče predloge:

§ 1. Poslovni jezik deželnega zbora je nemški.

§ 2. Uradni in poslovni jezik deželnega odbora kakor tudi podrejenih organov in nastavlencev, okrajnih in občinskih zastopov ter njih uradnikov je nemščina. Ta določba velja tudi za mesta z lastnim statutom.

§ 3. Za sklepe deželnega zbora o predlagani izpremembi tega zakona veljajo tista določila kakor za sklepe o preosnovi deželnega reda.

§ 4. Ta zakon stopi v veljavo z dnem razglasitve.

§ 5. V izvršitev tega zakona se pooblašča minister za notranje zadeve.

Drugi zakon se glasi:

Zakon, tičeč se učnega jezika na realkah in učiteljskih:

§ 1. Učni jezik na državnih in deželnih realkah je nemščina.

Zasebne realke imajo pravico izdajati državnoveljavna izpričevala le tedaj, ako je njih učni jezik nemščina.

§ 2. Učni jezik državnih in od dežele vzdrževanih moških in ženskih pripravnic je nemščina.

Druge zasebne pripravnice imajo pravico izdajati državnoveljavna izpričevala v smislu § 69. drž. šol. zakona le tedaj, ako je njih učni jezik nemščina.

Dne 2. t. m. so poročali razni dnevniki, da je ta zakon dobil najvišje potrjenje.

Kake posledice bo imel ta zakon na političko življenje avstrijskih narodov, je težko prerokovati, posebno kdor pozna podrobneje srce in obisti avstrijskih politikov.

Kako krivičen, da ne rečemo naravnost brutalen, vsaki pravici v obraz bijoč je ta zakon, naj dokazuje le nekaj malo statistike. Po zadnji štetvi je bilo na Nižjem Avstrijskem 132.968 Čehov brez Dunaja, a na Dunaju je bilo 299.412 Čehov, ki se sicer niso pripoznali vsi kakor Čehi iz raznih, lahko umevnih vzrokov, a vendar se jih lahko prišteva Čehom, zakaj bili so vsi ti ljudje rojeni v čeških okrajih, in sicer v čeških okrajih Češke 180.923 ljudi, v čeških okrajih Šlezije 5182. Faktično je pripoznalo pač le 78.836 ljudi, da je njih občevalni jezik češčina.

Še zanimivejša je statistika čeških otrok na Dunaju, ki so ali že godni za šolo, t. j. šolobiskujoči, in pa za šolo negodnih, t. j. v starosti pod 7 let. Vseh čeških otrok, t. j. takih, ki se pripoznavajo Čehom, je okroglo število 20.000, natančneje šteto — do desetega starostnega leta — 18.928. Po posameznih okrajih se ti otroci razdele na podlagi uradnega izkaza l. 1907/8., ki so obiskovali nemške šole, tako-le: I. okraj 83 šolarjev, II. 725, III. 789, IV. 158, V. 551, VI. 115, VII. 127, VIII. 129, IX. 256, X. 1706, XI. 372, XII. 440, XIII. 251, XIV. 625, XV. 145, XVI. 933, XVII. 577, XVIII. 287, XIX. 194, XX. 1316, XXI. 395, skupaj 9723 šolarjev, dalje je še v nemških meščanskih šolah 1445 čeških otrok, po zasebnih 787, skupaj tedaj 11.955. In ti otroci morajo obiskovati izključno nemške šole. Šolsko društvo „Komensky“ vzdržuje dve šoli, in sicer v X. okraju Quellengasse eno s 7 razredi, ki jih obiskuje 844 šolarjev, in eno v III. okraju Messenhausergasse z 2 razredoma in 81 šolarji. Na podlagi teh števil pridemo do zaključka, da je na Dunaju po statistiki l. 1907/8. — v letu 1909. gotovo še več — 12.880 otrok, ki jim je — po avstrijskih zakonih — **zabranjeno** — **izobraževati se na podlagi materinščine.**

Ti zakoni veljajo za Dunaj in za češki narod.

A oglejmo si tisti zakon, ki pa je veljaven za Kranjsko, in sicer za nemški narod. Po uradnem izkazu za l. 1907/8. je na Kranjskem 4400 nemških otrok — ti namreč pohajajo nemške šole, a koliko je v resnici rojenih Nemcev, o tem molči uradni izkaz c. kr. dež. šol. sveta — ki imajo nič več in nič manj kakor 30 javnih ali 7-67% in pa 10 zasebnih nemških šol, skupaj 40 šol.

Ko bi vladala v Avstriji enakopravnost, potem bi morali imeti Čehi na Dunaju po kranjskih zakonih nekako 120 ljudskih šol, bodisi javnih ali zasebnih. Vsak nadaljni komentar bi bil odveč — zakaj živimo pač v državi neverjetnosti.

Zakaj so predlagali krščanski socialisti citirani zakon, je umevno.

S tem zakonom so prišli v položaj, da izženejo takoj vsakega češkega in sploh slovenskega učitelja takoj z Dunaja in sploh Nižje Avstrijskega, kakor tudi iz Solnograškega, Predarlškega in Gornje Avstrijskega. S tem zakonom so zaprta vrata tudi slovenskemu učiteljstvu na Dunaj, kjer je sedaj pač dobil ta ali oni slovenski učitelj svoj kruh.

Nekaj dni po sprejetju imenovanega zakona v nižjeavstrijskem deželnem zboru se je pečal tudi kranjski deželni zbor z enako postavo, ki je znana pod imenom lex Jarotavčar. Radovedni smo, ako je ta zakon prišel že do ministrskih miz in kaka usoda ga čaka. Menda je bil oni predlog stavljen le za nekako slepilo javnosti in da bo strohnal v miznici kaknega nemškega svetnika v ljubljanski vladni palači. Naloga „Slov. Enote“ je, preskrbeti zakonu veljavo, drugače je bila vsa ona razprava le gola — komedija!

LISTEK.

Glasbeno polje učiteljstva.

Dne 13. t. m. je priredilo deželno „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ svoj prvi poučno-zabavni večer, na katerem je tovariš Waschte razpravjal o zgoraj navedeni temi.

Udeležba je bila naravnost nepričakovana, ker v kljub gledališču se je odzvalo povabilu častno število tovarišev, ki delajo usposobljenostni izpit, tovariši in tovarišice iz okolice, Ljubljane, ter tov. učiteljskih pripravnikov, s katerimi ima omenjeno društvo dovoljenje od dež. šol. sveta prirejati take poučne sestanke.

Po primernem nagovoru predsednika tov. Režka na tovariše kandidate in druge navzoče je razpravjal referent o navedeni temi in je jasno zaertal stremljenja, pomen in organizovanje dela na narodno-glasbenem polju učiteljstva in stavil ob koncu sledečo resolucijo:

„Učiteljstvo, zbrano na sestanku „Slov. uč. dr. v Ljubljani“ v Narodnem domu dne 13. novembra 1909. l., je razpravljalo o „Glasbenem polju učiteljstva“ in spoznalo potrebo:

1. da naj učiteljstvo sistematično e deluje na narodno-glasbenem polju nego dosedaj;

2. da naj v to svrhu deželno „Slov. uč. dr. v Lj.“ posreduje, da dobi učiteljstvo tozadevne opore pri našem glasbeno-kulturnem zavodu „Glasbeni Matici“;

3. da se polaga za sedaj vso pozornost na praktično vzgojo pevovodij in se v to priredi letni kurz za učiteljske, da se tem potom prične dosežati v referatu navedene smotre;

4. da naprosi „Slov. dež. uč. dr. v Lj.“ „Glasbeno Matico“ za tozadevno podporo; visoki dež. šol. svet se pa o tem obvesti, se mu razjasni pomen stremljenja in smotre tega kurza ter se ga naprosi, da dovoli učiteljskišnikom posežati ta kurz;

5. da omenjeno društvo pouči o teh stremljenjih tudi ravnateljstvo c. kr. učiteljskega v Ljubljani in se tudi tam naprosi tozadevne primerne podpore;

6. da „Slov. učit. dr. v Ljubljani“ poskrbi za akcijsko tozadevno reorganizacijo deželnega in okrajnih učiteljskih društev.

Referat priobčimo ob priliki! Za tem se je razvila zanimiva in živahna debata, v katero so posegli tovariši: Likar, Režek, Černagoj, Škulj, Jelenc, Marolt, Likozar, Dostal

i. dr. Izražalo se je razna mnenja in o nekaterih točkah razpravljalo obsirneje ter končno stavilo predlog, da se osnuje pripravljalni glasbeni odsek, ki ima skrbeti in se posvetovati o zgoraj omenjenih smotrih in jih že deloma pričeti izvrševati. Ta odsek je do definitivne ureditve tega vprašanja podrejen „Slov. deželnemu učit. društvu v Ljubljani“, ki potrjuje njega sklepa in jih tudi zastopa na zunaj.

V ta pripravljalni glasbeni odsek deželnega „Slov. učit. dr. v Ljubljani“ so bili izvoljeni tov.: Žirovnik, Waschte, Pavčič, Marolt, Potočnik, Trost ml., Starman, Cepuder ml., Dimnik ml.

Natančneja pojasnila in navodila, uspehe in sklepe bo dal ta časni odsek v „Učit. Tov.“, kjer se bo v to svrhu osnoval poseben predal z imenom „Glasbeni vestnik“, ki bo občevalen organ med društvi, tov. in tem odsekom.

S tem se je pričelo učiteljstvo gibati na hvaležnem nepolitiškem polju, kjer lahko napravi mnogo za povzdigo našega naroda in se mu ne bo moglo prebacivati strankarstva, kar je jako hvaležno in skoro edino delo v sedanjih političkih časih — razoranih strankarskih političkih razmer.

Najnovejši Herbartovci.*)

Epur si mouve!

Služaj je hotel, da nam je prišla v roke 10. št. „Slovenskega učitelja“. Na ovitku se blišči v kotu na desni podoba slovenskega pedagoga Slomška, a kot moto bereš: Veri, vzgoji in pouku! — Podčrtano!

Na straneh 229—233. se nahaja poročilo o referatih III. slovensko-hrvaškega katehetskega tečaja, ki se je vršil v Ljubljani. — Veleznačilno in nadvse poučno je pa vsekakor poročilo, ki ga je podal znani hrvaški pedagoški pisatelj, katehet Heffler. — Svojim očem nismo hoteli verjeti, ali je istina, ali le sanjamo. A poslušajmo „Slov. Učitelja“: „Drugi govornik pri glavnem zborovanju je bil zagrebški pripravniški profesor Ferdo Heffler. Vrli šolnik, duša hrvaškega katehetskega gibanja, izboren govornik, ljubezniv družabnik, ima vse lastnosti, da navduši poslušalce za idejo, ki se zanjo potegne. Kot urednik katehetske knjižnice je oplodil hrvaško slovstvo že z mnogimi katehetskimi publikacijami.**)

*) Primerjaj brošuro: „Katehetskina metoda nekaj in sedaj“. Spisal Al. Ōizek, veroučitelj. — V Mariboru 1906. Tisk tiskarne sv. Cirila. Str. 20, četrti odstavek je jako značilen!

**) Mnogo piše v „Krščansko Školo“.